

AVALIKKUSSUHETEST JA ERITI ÜHEST SIHTGRUPIST — KASUTAJAST

Urve Tõnnov

Tartu Ülikooli Raamatukogu

Avalikkussuhetele pööratakse üha rohkem tähelepanu pea kõikides eluvaldkondades. Mis puutub raamatukogudesse, siis avalikkussuhete arendamisega on tavakohaselt rohkem tegelnud rahvaraamatukogud. Teadusraamatukogud reeglina seda oma strateegiliseks ülesandeks ei ole lugenud.

Artikleid raamatukogu avalikkussuhetest võib leida erialakirjandusest küll mitte eriti rohkesti, aga siiski piisavalt. Vaadeldakse nii üksikküsimusi kui ka seda, kuidas raamatukogudes üldse on avalikkussuhted ja marketing korraldatud, uuritakse n.-ö. avalikkussuhete instrumente — missugused struktuuriüksused ja ametid on juhtrollis. Ameerika Teadusraamatukogude Assotsiatsioon (ARL) avaldas kokkuvõtte marketingi ja avalikkussuhete osast USA teadusraamatukogudes.¹

Küsimused saadeti 121 liikmesraamatukogule, vastas 54. Vastustest ilmnes, et 37%-l raamatukogudest oli mõlema funktsiooni täitmiseks üks osakond, 20%-l raamatukogudest oli eraldi avalikkussuhete osakond ja marketingi osakond, 9% täitis vaid avalikkussuhete funktsioone. Neist, kes seni ei tegelnud ei avalikkussuhete ega marketingiga, vastasid pooled, et kavas on see teenistus moodustada, pooled — et neil ei ole seda plaani. Osakondade ja ametinimetustes ning tööülesannetes valitseb suur erinevus. Sellele vaatamata leiavad raamatukogud, et need tööloigud on vajalikud raamatukogu arenguks, neid peetakse oluliseks ning efektiivseks. Kõik vastanud rõhutasid, et avalikkussuhetealase töö põhieesmärk on raamatukogu teenuste pideva ja igakülge teadvustamise kaudu kaasa aidata raamatukogu paremale tundeusele ja rahastamisele.

Eelnimetatud uuringu vajalikkuse taustaks oli asjaolu, et USA-s seni korraldatud mahukates raamatukogu avalikkussuhete uuringutes oli teadusraamatukogude osa kaduvväike: 1977. a. 424-st raamatukogust vaid 16 teaduslikku, 1979. a. kõigist kolledžiraamatukogudest ainult kolm tegeles avalikkussuhetega. 1983. a. rahvuslik raamatukogude uuring kinnitas, et rahvaraamatukogud tegelevad avalikkussuhetega kolm korda rohkem kui teadusraamatukogud. 1985. a. 48 riikliku ülikooli raamatukogu küsitlus näitas, et

- avalikkussuhete töö oli enamikul juhtudest (40 korral 48-st) ühe inimese korraldada,
- teadusraamatukogud pole seni piisavalt tähtsustanud avalikkussuhete võimalusi,
- huvi avalikkussuhete programmide vastu on väga suur.²

Avalikkussuhteid on pikka aega käsitletud palju kitsamalt, kui seda tehakse tänapäeval, vähemalt praktikute poolt. Raamatukogudes on avalikkussuhete ülesandeid nähtud enamasti vaid näituste korraldamises ja töös pressiga. See harjumuspärane hoiak toimib paljude teadvuses veel tänagi.

¹ Ortiz Smykla, E. Marketing and public relations in ARL libraries : April 1999 // Spec Flyer 240. — <http://www.arl.org/spec/240fly.html>

² V. Fordi uuring, viidatud *Spec Flyer 240* järgi (vt. viide 1).

Mõistete sisu ja maht aga muutuvad ja teisenevad aja jooksul või õpime neid ise avaramapilguliselt käsitlema. Avalikkussuhete väärtustajad näevad asutuse ja/või organisatsiooni avalikkussuhete ülesandeid väga laias diapasoonis: need suhted peavad nähtavaks tegema asutuse väärtused ja tähenduse ning mõjutama oma sihtgrupe kindlas soovitud suunas.

Raamatukogu jaoks on need sihtgrupid

- raamatukogu ülalpidaja(d),
- olemasolevad ja potentsiaalsed kasutajad,
- raamatukogutöötajad,
- lai avalikkus (sh. ka raamatukoguüldsus).

Ja avalikkussuhete eesmärk töös nende sihtgruppidega on, et

- ülalpidaja(d) eraldaks(id) raamatukogu jaoks piisavalt vahendeid,
- kasutajad oskaksid enda huvides kasutada kõiki raamatukoguresse (kogud, teenu- sed, töökeskkond jm.),
- raamatukogutöötajad igal ametipostil aitaksid aktiivselt ellu viia raamatukogu ees- märke,
- üldsus tunnustaks ja hindaks raamatukogu ning toetaks teda avalikult.³

Tartu Ülikooli Raamatukogu on kahtlemata tegelnud kõigi nende sihtgruppidega. Tuleb vaid öelda, et alati ei ole seda teadvustatud kui strateegilist ülesannet, mida viiakse läbi planeeritult ja pidevalt. Teadlikkust, planeeritust ja pidevust peetakse aga tõhusa avalikkussuhete töö väga olulisteks teguriteks. Avalikkussuhete arvukates definitsioonides rõhutatakse seda korduvalt, neid on defineeritud kui "...vastastikuse kommunikatsiooni sotsiaalset protsessi, milles on eriti oluline **korduvuse ja tagasiside printsiip**" (C. Hundhausen) või kui "... **tead- likku, planeeritud ja pidevat püüdu** kavandada ja luua mõistvaid ja usalduslikke suhteid avalikkusega. See on töö avalikkusega, avalikkuse jaoks, avalikkuse ees" (A. Oeckl).⁴

On ka muid põhjusi, miks alati pole piisavalt tähtsustatud tegelemist kõikide avalikkussuhete sihtgruppidega, näiteks avalikkussuhteid ülalpidajatega ja laia üldsusega. Ülikooli-raamatukogu oli väga pikka aega vaieldamatult vajalik ja endastmõistetav ülikooli õppe- ja teadustöö osa. Eesti avalikkus omakorda võttis Tartu Ülikooli Raamatukogu kui Eesti vanimat, väga rikkalike kogudega teadus- ja kultuurivaramut. Ei olnud vaja tõestada, et Tartu Ülikooli Raamatukogu on Tartu Ülikoolile ja Eestile vajalik. Kiirete ühiskondlike muutuste, kulude suurenemise ja "internetilise", näivalt kõikvõimsa, juurdepääsu tõttu teadus-likule informatsioonile ei aktsepteerita enam iseenesestmõistetavalt ühtegi raamatukogu. Paralleeli, mis meile võib-olla küll ei meeldi, võib tõmmata ka Tartu Ülikooliga. Ka tema oli läbi aegade Eesti ainumane tõsiselt võetav ülikool. Nüüd on ülikoole palju — ja Tartu Ülikoolilgi tuleb üha tõestada, et ta on jätkuvalt ainuke *universitas* ja seega midagi enam kui noored vastavatud sõsarad. Iga teadus-, kultuuri-, haridus- ja infoasutus võib tunnetada finantseerijate ja avalikkuse otse või varjatult esitatud küsimusi: kas meil on seda asutust vaja, kas me vajame tema teenuseid, mida võib ta pakkuda tulevikus, mis maksab meile see asutus ja tema teenused? Raamatukogu juurde tagasi tulles on niisiis vaja suurendada

³ Peter, J., Pelz, D. Homepages deutscher Bibliotheken als Instrument der Öffentlichkeitsarbeit : Analyse mit Beispiel Präsentationen und Empfehlungen für die Gestaltung : Diplomarbeit im Studiengang Bibliothekswesen an der Fachhochschule Hannover — <http://www.ik.fh-hannover.de/ik/personen/bock/peterpelz>

⁴ Mõlemad tsiteeritud eelviidatud väljaande (vt. viide 3) järgi.

raamatukogu tuntust ja lugejate poolehoidu, reklaamida oma teenuseid ning intensiivistada dialoogi ülalpidajate ja kasutajatega, eriti küsimustes, missuguseid teenuseid vajatakse ja mida ollakse nende eest nõus maksma.

Edasises keskendub käesolev artikkel raamatukogu avalikkussuhete tööle kasutajaga. Lugejaga — ütlesime me kaua aega ja ütleme praegugi, kuigi tänapäeva raamatukogukasutaja pole sugugi ainult ja alati l u g e j a ja raamatukogu ise pole juba ammu üksnes r a a m a t u k o g u, sageli ka üldse mitte k o g u.

Kuid tagasi lugeja ja raamatukogu temaatika juurde. Lugeja soove, vajadusi ja huve on Tartu Ülikooli Raamatukogu palju uurinud. Me peame teadma, kes on meie lugeja, mida ta meilt vajab, tundma erinevate lugejagruppide, erinevate erialade õppejõudude ja tudengite infovajadusi, teadma, mis mõjutab nende rahulolu ja rahulolematust, kuulama ära ja arvestama kasutajaskonna ettepanekuid ja soove. Oluline osa avalikkussuhete töös lugejaga on igakülgne informeerimine raamatukogu kasutusvõimalustest ja kasutajakoolitus.

Lugejast-kasutajast rääkides peame arvestama, et **dialoog raamatukogu ja kasutaja vahel on pidev**. Me imestame sageli, et üks või teine lugeja ei tea midagi sellest või teisest teenusest, millest meie arvates on nii palju kirjutatud või räägitud ja mis meil on juba nii ammu. Tegelikult ei tarvitseks meil imestada, pigem kanda hoolt, et vajalik info raamatukogu teenuste, uute või muutunud kasutusvõimaluste kohta oleks pidevalt saadaval. Ülikooliraamatukogul on ju ka see omapära, et igal aastal suur hulk kasutajaskonnast (ligi 1/6) vahetub — ja enamasti on juurdetulijad väga noored inimesed, kellest paljudel suure teadusraamatukogu kasutamise kogemus puudub. Nii et informeerime neid sagedamini — infolehtede, siltide, viitade, ajalehe, lugeja meelespeade ja kodulehekülje kaudu.

Olen seda meelt, et ka **lugeja koolitusküsimused** tuleks uuesti tõsiselt luubi alla võtta. Arvan, et teatav osa raamatukogu kasutusoskustest — eriti teatme- ja infootsing, aga ka viitamistehnika ja kasutatud kirjanduse nimestike koostamine — võiks olla tudengite õppeprogrammides. Täielikku kirjaoskamatust näeb neis küsimustes palju.

Igakülgne töö kasutaja huvides peaks raamatukogule tähendama

- **rahulolevaid lugejaid** → lugejate arvu kasvu,
- **informeeritud lugejaid** → kogude paremat kasutamist,
- **iseseisvaid lugejaid** → töötajate koormuse vähenemist.

Lugejaküsitlusi on Tartu Ülikooli Raamatukogus korraldatud kümneid, nende hulgas on suure- ja väiksemahulisi, laiapõhjalisi või üksikküsimusi käsitlevaid, ankeedi-, intervjuu- ja ekspertküsitluse vormis, korraldatud kas ainult oma raamatukogus välja töötatud meetodikaga või koostöös teiste raamatukogudega. Objektivsuse huvides on küsitlusi tihti täiendatud või võrreldud vaatlustulemustega, lugejateeninduse andmete analüüsiga ja raamatukogu statistiliste näitajatega.

Toome meeldetuletuseks olulisemate lugejauuringute kronoloogia.

1965–1968

Esimene suur ja põhjalik intervjuu meetodil läbi viidud ülikooli õppejõudude infovajaduste uuring. Küsitleti 146 õppejõudu, mis tollasest akadeemilisest personalist moodustas 29%. Nimetatu on tõenäoliselt kõige varasem, ulatuslikum ja põhjalikum teadlaste

infovajaduste ja raamatukogukasutuse uuring Eestis. Suure väärtusega on Kaja Noodla uuringutulemusi analüüsiv artikkel.⁵

1983–1989

Kolme-etapiline laia küsimuste ringiga lugejauuring “Tartu Ülikooli Raamatukogu ja lugeja”, mille käigus 1983., 1986. ja 1989. aastal iga kord ühe nädala jooksul anketeeriti 500–650 lugejat. Uuringutulemused on kõige kompaksemalt avaldatud raamatukogu väljaannetes.⁶ Lugejaarvamustele lisaks analüüsiti neil aastail faktiliste andmete põhjal teaduskirjanduse nõudlust (1984),⁷ uudiskirjanduse kasutatavust (1984–1985),⁸ komplekteerimise-töötlemise operatiivsust ja teeninduskiirust. Täiendava ankeediga küsitleti kahel korral lugejate rahulolu raamatukogus korraldatavate näituste ja üritustega,⁹ intervjuueriti lugejaid raamatukogutöötajate suhtluskultuuri hindamiseks,¹⁰ püüti kindlaks teha raamatukoguõppuste kasutegurit,¹¹ analüüsiti õppekirjanduse piisavust kuues Eesti kõrgkoolis.¹²

1992–1994

Korraldati ankeetküsitlus “10 küsimust lugejale”. Uuring viidi ühtse metoodikaga läbi Eesti suuremates teadus- ja kõrgkooliraamatukogudes (TÜR, TTÜR, TPÜR, ETAR, Eesti Meditsiiniraamatukogu). TÜ Raamatukogu kui initsiaatori mureks jäi ankeedi väljatöötamine. Põhiküsimusteks oli rahulolu raamatukogus leiduva kirjanduse ja selle kättesaadavusega, informatsiooniga raamatukogu kohta ning töötajate kompetentsusega. Uuringu tulemused kanti ette 1993. a. erialapäeval “Kokkuvõtteid lugejaküsitluse tulemustest Eesti suuremates teadusraamatukogudes”.¹³ Küsitluse eesmärkidest, korraldusest ja tulemustest valmis ka Kärt Miili diplomitöö.¹⁴

-
- ⁵ Noodla, K. Tartu Riikliku Ülikooli õppejõudude informatsioonivajadus ja selle rahuldamine // Teadusliku raamatukogu töid. Tartu, 1969. Vihik 2. Lk. 96–127. (TRÜ Toimetised ; 248).
- ⁶ Teadusliku Raamatukogu töid / toim. A. Norberg, U. Tõnnov. Tartu, 1989. Vihik 7. 151 lk.;
- Tartu Ülikooli Raamatukogu ja lugeja / koost. U. Tõnnov. Tartu, 1992. 164 lk.
- ⁷ Lepik, K. Lugejanõudluse rahuldamisest kojulaenutuses // Teadusliku Raamatukogu töid. Tartu, 1989. Vihik 7. Lk. 79–86; Aav, T., Malm, A. Lugejasoovide rahuldamisest teaduskirjanduse lugemissaalides // Teadusliku Raamatukogu töid. Tartu, 1989. Vihik 7. Lk. 91–99.
- ⁸ Must, Ü. Eriala ja kvalifikatsiooni seostest lugejate infoaktiivsusega // Teadusliku Raamatukogu töid. Tartu, 1989. Vihik 7. Lk. 57–72.
- ⁹ Смушкина, И. О культурно-просветительной работе // Teadusliku Raamatukogu töid. Tartu, 1989. Vihik 7. Lk. 104–113; Smuškina, I. Lugejate kultuurihuvid // Tartu Ülikooli Raamatukogu ja lugeja. Tartu, 1992. Lk. 113–121.
- ¹⁰ Hango, K. Rahulolu raamatukogutöötajate suhtluskultuuriga // Tartu Ülikooli Raamatukogu ja lugeja. Tartu, 1992. Lk. 105–108.
- ¹¹ Tõnnov, U. Üliõpilaste raamatukoguteadmised nende endi hinnangul // TÜR-i erialapäeva “Raamatukoguõppuste kasutegur” 28. okt. 1987. a. ettekanded. — TÜR KHO, f. 4, nim.3, s. 1421b, l. 31–41.
- ¹² Kikkas, K. Tööst õpikuga Eesti NSV kõrgkooliraamatukogudes // Teadusliku Raamatukogu töid. Tartu, 1989. Vihik 7. Lk. 118–123.
- ¹³ TÜ Raamatukogu erialapäev 28. apr. 1993. a. “Kokkuvõtteid lugejaküsitluse tulemustest Eesti suuremates teadusraamatukogudes” : ettekannete kokkuvõtted. — TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1677.
- ¹⁴ Miil, K. Tartu Ülikooli Raamatukogu lugeja pilgu läbi : [diplomitöö]. Tallinn, 1993.

1994. a. viidi läbi intervjuu-küsitlus TÜ õppejõudude ja kraadiõppuritega, et täpsustada akadeemilise pere raamatukogukasutust ajal, mil uuenenud Eesti ühiskondlik elu oli toonud kaasa muutused nii ülikooli õppe- ning teadustöös kui ka raamatukogu komplekteerimisvõimalustes ja töökorralduses. Küsitleti 49 inimest.¹⁵

1994. a. uuriti ka laiemalt raamatukogu osa teaduslikus kommunikatsioonis, muutusi, mis tulenesid ümberkorraldustest Eesti riiklikus ja ühiskondlikus elus ning raamatukogude üleminekust arvutitehnoloogiale. Mõlemad muutused olid raamatukogule tõsiseks väljakutseks. Uued probleemid, ülesandepüstitused ja võimalikud lahendused pakuti välja TÜ Raamatukogu konverentsil "Raamatukogu osa teaduslikus kommunikatsioonis".¹⁶

1995

Rootsi-Balti ühisprojektina viidi läbi üleraamatukoguline mammutuuring "Raamatukogu tegevuse tulemuslikkusest", mille käigus koguti andmeid järgmiste valdkondade kohta:

- lugejate rahulolu raamatukoguga,
- raamatukogu materjalide kasutatavus,
- materjalide kättesaadavus,
- teatmeteeninduse statistika,
- teatmeteeninduse tase,
- infootsingu tulemuslikkus,
- lugejakohtade, ruumide, tehniliste vahendite hõivatus.

Võrreldes eelnevatega oli selles uuringus mitmeid uusi aspekte: väga suurt rõhku pandi lugejaskonna informeerimisele küsitluse eesmärkide ja korralduse kohta, mitme ankeedi paralleelne rakendamine andis rohkesti objektiivset informatsiooni, töötajate koormatuse ning ruumide-seadmete hõivatuse andmed kummutasid mitmedki tavaarvamused, raamatukogutöötajate osalus küsitluse läbiviimisel oli suurem kui kunagi varem.

Uuringu tulemused on avaldatud TÜ Raamatukogu töödes,¹⁷ Rootsi partnerite väljaandes,¹⁸ ERR-i toimetistes¹⁹ ja üksikkäsitlustena mujalgi. Huvi võiks pakkuda ka L. Dubjeva artikkel uuringu võrdlevast rakendusest ja tulemustest Stockholmi ja Tartu ülikooli raamatukogus, Eesti Akadeemilises Raamatukogus ja Rahvusraamatukogus.²⁰

¹⁵ Tõnnov, U. Nõudlus ja pakkumine : lugeja ootused ja tegelikkus // Raamatukogu osa teaduslikus kommunikatsioonis : TÜR-i 16. teaduskonverents 5.–6. det. 1994. a. : ettekannete kokkuvõtted. Tartu, 1994. Lk. 15–16.

¹⁶ Raamatukogu osa teaduslikus kommunikatsioonis : TÜR-i 16. teaduskonverents 5.–6. det. 1994. a. : ettekannete kokkuvõtted. 40 lk. Tartu, 1994. — TÜR KHO, f. 4, nim. 3, s. 1723.

¹⁷ Tartu Ülikooli Raamatukogu töid = Publicationes of Tartu University Library / koost. U. Tõnnov. Tartu, 1997. Vihik 10. 211 lk.

¹⁸ Miil, K., Tõnnov, U., Ilus, M. a.o. Library performance measurement at Tartu University Library // Library management development project : 3rd final report. [Stockholm, 1995]. P. 29–67. (Stockholms Universitetsbibliotek. Rapport ; 28).

¹⁹ Research libraries in public information system : towards performance quality. Tallinn, 1998. 145 p. (*Acta Bibliothecae Nationalis Estoniae* ; 8).

²⁰ Dubjeva, L. Application of methods described in the handbook measuring academic library performance at Estonian research libraries // Research libraries in public information system : towards performance quality. Tallinn, 1998. P. 132–140.

1999

Ankeetküsitlus raamatukogu avalikkussuhetest lugejaga. Andmeid koguti juhuvaliku põhimõttel ühe nädala jooksul. Vastas üle 350 külastaja. Viidi läbi ka täiendav ekspertküsitlus raamatukogu kauaaegsete, mitmekülgset raamatukogu kasutavate, suure infovajadusega ning laialdaste huvidega lugejate hulgas. Küsitleti 23 inimest, neist 14 Tartu Ülikooli erinevast teaduskonnast või muust struktuuriüksusest ning teised Tartu ühiskonna-, teadus-, kultuuri- ja hariduselus silmapaistvad inimesed.²¹

Nagu öeldud, raamatukogu huvi lugejaküsitluste korraldamisel on selles, et olla pidevalt kursis, kes on ta lugeja, missugused muutused on toimunud ta raamatukogukasutuses ja milliseid teenuseid ükski lugejagrupp vajab. Ning loomulikult — mis on kasutajail omalt poolt raamatukogule öelda ning mis põhjustab rahulolematust.

Nii lugejate struktuuris kui ka raamatukogukasutuses ongi toimunud palju muutusi. See ei saakski teisiti olla. Kui vaatame suuremate küsitluste andmeid, siis näeme, et pidevalt suureneb üliõpilaslugejate osa ning väheneb TÜ õppejõudude ning isegi kraadiõppurite osa (vt. tabel 1).

Tabel 1

Kes on Tartu Ülikooli Raamatukogu lugeja (%)?

	1983	1986	1989	1995	1999
TÜ üliõpilased	59,9	50,4	64,6	70,0	78,0
TÜ õppejõud, magistrandid, doktorandid	16,6	22,8	11,9	11,8	6,6
TÜ teenistujad	2,7	1,6	1,5	1,8	2,3
Üliõpilased mujalt	5,8	2,8	2,9	4,5	4,3
Õppejõud, teadlased, magistrandid, doktorandid mujalt	2,2	6,2	4,0	2,3	1,2
Muud lugejad	13,2	16,2	15,1	9,6	7,8

Vähenenud on ka väljastpoolt Tartu Ülikooli pärit teadlaste, õppejõudude, magistrantide ja doktorantide TÜ Raamatukogu kasutus. Et Interneti ajastul teadlaste raamatukogukasutus on vähenenud, on üleilmne tendents. TÜ Raamatukokku jõudis see TÜ õppejõudude osas väga jõuliselt viimasel paaril-kolmel aastal. Kui veel 1989. a. oli õppejõudude osa lugejaskonnas ligi 10%, siis 1995. a. oli see kahanenud 5,5%-le ja 1999. a. oli vaid 2,3%. Raamatukogul on kavas lähiajal küsitleda õppejõude ja kraadiõppureid üsna üksikasjaliselt, missugune roll on õppejõu info- ja teaduskirjanduse vajaduste rahuldamises ülikooli pearaamatukogul, teaduskonna või õppetooli raamatukogul ja Internetil.

Üldiste tendentsidena näitavad uuringuandmed külastussageduse langust, lugejaskonna nooremist (õppejõud ei käi raamatukogus ja uute lugejate hulgas on arvukalt gümnaasiumiõpilasi!) ning naiste-neidude osakaalu suurenemist (vt. tabel 2).

Tabel 2

Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejate sooline kuuluvus ja vanus

Lugejaist:	1983	1986	1989	1999
mehi	50%	46%	48%	30%
naisi	50%	54%	52%	70%
keskmine vanus	27 aastat	27 aastat	27 aastat	24 aastat

²¹ Vt. I. Smuškina ja T. Matsulevitši artiklit käesolevas aastaraamatus.

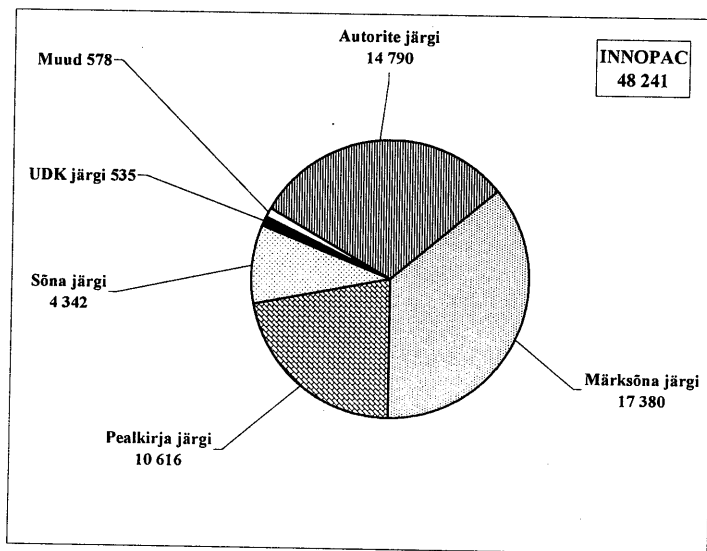
Lähtuvalt muutustest lugejate struktuuris on ootuspärased ka tendentsid, mis iseloomustavad raamatukogukasutust: suurenenud on materjalide kasutamine õppimiseks ja vähenenud raamatukogu kasutamine teadustöö eesmärgil, vähenenud on uudiskirjanduse ja ajakirjanduse kasutatavus. Osa muutustest pole aga seotud teisenenud lugejaskonnaga, näit. on raamatukogu kohvik suhtluskohana kaotanud ka paljude üliõpilaslugejate jaoks oma endise külgetõmbejõu. Kui varasemate aastate ankeedid näitasid, et praktiliselt iga raamatukogu külastav tudeng käis kohvikus ja 1980. aastatel olid ka õppejõud siin igapäevased külalised, siis tänavune küsitlus näitas, et rohkem kui veerand üliõpilastest ei külasta kohvikut üldse ja vaid 19% peab seda sagedaseks suhtluspaigaks.

Käesolevas artiklis me raamatukogukasutuse muutuste põhjusi ei analüüsi. Mitmed neist on aimatavad ja seostuvad suures osas ühelt poolt ülikooli raamatukoguvõrgu väljarendamisega, s.t. järjest kasvava erialaraamatukogude osatähtsusega, ja teiselt poolt võimalusega arvuti vahendusel saada oma töölauale vajalik info, sageli ka vajalikud artiklid jm. teadustööks olulised materjalid.

Raamatukogu omalt poolt tegi esimesi kokkuvõtteid oma kodulehekülje ja elektronkataloogi INNOPAC kasutatavusest. Elektronkataloog oli ülikooli raamatukogu lugejaskonna ammune kirglik unistus. Nüüd on ta olemas, kuigi veel mitte nii täielik ja täiuslik, kui tahaksime. Koduleheküljel on aga iga institutsiooni avalikkussuhete oluline ning järjest mõjusam komponent. Toome teieni mõningad INNOPAC-i ja kodulehekülje kasutusandmed 1999. a. septembrikuu kohta.*

Skeem 1

Otsingud INNOPAC-is 1.–30. sept. 1999

* INNOPAC-i kasutusandmed on Ülo Treikelderilt, kodulehekülje omad Tiina Kuusikult.

TÜ Raamatukogu kodulehekülje kasutamine 1.–30. sept. 1999

Kodulehekülje rubriik	Pöördumisi	sh. väljastpoolt raamatukogu
Kokku	33 460	23 677
sealhulgas: üldinfo	354	*
uus	1 270	813
ajalugu	42	*
kogud	888	*
kataloogid	1 471	*
kataloogid/andmebaasid	188	165
bibliograafiakartoteegid	175	149
elektroniline infoteenistus	367	289
elektronilised ajakirjad	486	*
TÜ-le avatud teadusandmebaasid Internetis	269	*
osakonnad	3 632	*
aruanded	1 760	1 714
TÜR-i väljaanded	2 579	2 456
näitused	185	129
ürituste kalender	55	*
uudiskirjandus	269	235
saksakeelne lehekülj	925	*
inglisekeelne lehekülj	684	*

* kasutamine näitamata "käsitsitöö" ajakulu tõttu, mitte sellepärast, et ei oleks väljastpoolt raamatukogu kasutajaid olnud — U. T.

Kasutusandmetes oli meeldivaid üllatusi. Nii mitme rubriigi kasutamise intensiivsus oli eeldatavast suurem, näit. rubriigid *uus*, *aruanded*, *TÜR-i väljaanded*, *uudiskirjandus*, ka *saksa- ja ingliskeelne kodulehekülj*.

Kuna raamatukogu väljaannete kasutatavust pole seni olnud võimalust nii täielikult jälgida, siis vaatasime seda rubriiki ka väljaannete kaupa (vt. skeem 2):

Skeem 2

TÜ Raamatukogu väljaannete kasutamine koduleheküljel 1.–30. sept. 1999
(kokku 2 579, sh. väljastpoolt 2 456)

